

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 351

Павло Гай–Нижник, д-р історичних наук, академік Української академії наук, голова Міжвідомчої Експертної ради з питань національностей, національних меншин та захисту українців у світі Громадської ради при МЗС України, Україна, м. Київ

Позиції та завдання сучасного українського консерватизму

Висвітлюється стан, позиції, ідеологія та політичні перспективи сучасного українського консерватизму (неоконсерватизму).

Ключові слова: консерватизм, неоконсерватизм, державна модель, ідеологія, традиціоналізм.

Павел Гай–Нижник. Позиции и задачи современного украинского консерватизма

Раскрывается состояние, позиции, идеология и политические перспективы современного украинского консерватизма (неоконсерватизма).

Ключевые слова: консерватизм, неоконсерватизм, государственная модель, идеология, традиционализм.

Pavlo Hai–Nyzhnyk. Positions and tasks of modern Ukrainian conservatism

This article highlights the condition, position, ideology and political perspectives of modern Ukrainian conservatism (neo-cons).

Keywords: conservatism, neoconservatism, the state model, the ideology of traditionalism.

Як відомо, національним консерватизмом є політичний термін, що використовується для опису варіації консерватизму, який концентрується здебільшого на національних інтересах і який, як правило, має традиційні соціальні та етичні погляди. В європейському контексті він більш схильний до євроскептицизму, ніж стандартний консерватизм, що не підтримує відкрито націоналістичний чи ультраправий підхід. Багато з націонал-консерваторів є соціал-консерваторами й виступають за обмеження іміграції в Європу. Європейські консерватори виступають за право власності. У економічних питаннях вони зазвичай ліберали, погляди яких виходять із класичного лібералізму А.Сміта. Дехто із консерваторів прагне до модифікованого вільного ринку, наприклад, до американської системи, ордолібералізму або національної системи Ф.Ліста. Ці погляди відрізняються від суворого *laissez-faire* тим, що у них державі відводиться роль підтримувати конкуренцію, водночас захищаючи національні інтереси, національне суспільство та ідентичність.

Попри широкий спектр та різноманіття політичних партій та ідеологій у сучасній Україні, консервативна виразно представлена, принаймні у назві, лише у двох вітчизняних діючих партіях – Українській національній консервативній партії (УНКП) та Українській консервативній партії (УКП). Здавалося б, їхня ідеологія, враховуючи здебільшого традиціоналістський характер українського суспільства, мала б зайняти свою відносно міцну/сталу нішу як у громадській свідомості, так і в політичному житті країни, а отже, й суттєво впливати на державотворчі процеси в Україні.

Проте й досі ці партії, як і їхні програмові засади, майже невідомі серед народу. Фактично виборець часто-густо навіть і знає про існування цих політичних сил. Як наслідок, український консерватизм як суспільно-політичний напрям, як світоглядна ідеологія практично не присутній (про впливовість тут взагалі й годі згадувати) у свідомості населення. Досить нагадати, що кожна з вищезазначених партій лише по одному разу за весь час свого існування взяла участь у виборчих перегонах до законодавчо-представницького органу країни і, одразу ж зауважу, вкрай невдало. Так, УНКП, що була заснована 27 червня 1992 р. (зареєстрована Міністерством юстиції України 30 жовтня 1992 р.), лише у 2006 р. спробувала потрапити до Верховної Ради України, до того ж не самотужки, а у складі виборчого блоку «Патріоти України». В підсумку блок зазнав нищівної поразки – за нього проголосували лише 12 тис. 027 осіб (0,04% виборців). УКП, що була створена значно пізніше – 22 грудня 2004 р. (зареєстрована

Мін'юстом України 25 березня 2005 р.), вже майже за рік (також у 2006 р.) взяла участь у виборчих перегонах, проте також практично не була помічена громадянами, які віддали за нею лише 25 тис. 123 голоси (0,09% виборців; найбільшу прихильність партія завоювала на Закарпатті та у м.Києві (по 0,22%). З того часу обидві партії майже не виявляли політичної активності й досі залишаються незнаними не лише серед широких народних мас, але, очевидно, для своїх потенційних прибічників. Побічно сприяла цьому (попри фінансовий аспект та специфічні правила української політичної дійсності) й пасивна діяльність партійних активів та скупий ідеологічний багаж. Їхні програми є далекими від консерватизму, а швидше ксенофобською та націонал-ліберальною [1].

Фактично консервативну думку в Україні (власне, її історичний спадок) досліджують й намагаються поширити лише науковці, зокрема й ті, що об'єднані у Всеукраїнській громадській організації «Союз гетьманців-державників» (СГД), одним із співзасновників якої мені випала честь бути, а також поодинокі інтелектуали. Проте увесь цей процес закутий, як правило, у вузьке академічно-викладацьке коло та обмежується не лише нечисленними накладами згаданих праць, але й часовою хронологією (надбанням минулого). Навіть видатні твори ідеолога українського консерватизму В.Липинського, що вийшли з-під його пера в першій чверті ХХ ст., практично недоступні широкому загалові. Крім того, новітня світова та вітчизняна дійсність, вимоги, які висуває сьогоднішня перед нацією, державою та й кожним окремо взятим українцем, вимагають еволюції й консервативної думки відповідно до викликів сучасності.

Сучасний новий консерватизм (неоконсерватизм) давно не сповідує ідеалістичні погляди на демократію. Сучасні консерватори проти того, щоб визнавати метою суспільного розвитку свободу особистості. На їхню думку, суспільна мета постає як єдність інтересів держави та нації. Воля більшості не може бути останньою інстанцією, не можна абсолютизувати громадську думку, адже в сучасних державах її цілеспрямовано формують, нею маніпулюють. Оскільки сучасне суспільство плюралістичне й охоплює багато культур, то єдиної громадської думки бути не може. Кожен обстоює власну позицію, від чого страждає нація, держава. Неоконсерватори – прихильники елітарної демократії – вважають, що партійна демократія за умов постійної боротьби за владу призводить до того, що громадяни стають неслухняними, розбещеними. Не заперечуючи таких норм політичного консенсусу, як свобода, правова держава, федералізм, вони виступають за політичну централізацію, проголошують концепцію «обмеженої» демократії.

Не варто щодо цього апелювати й до класиків українського консерватизму. Так, характеризуючи «демократію», В.Липинський вказував, що державна влада в її умовах або ж потрапляє безпосередньо до рук «багатіїв-плутократів», або до рук винайнятих ними політиків-професіоналів з-поміж інтелігенції. Як наслідок – державна влада стає знаряддям реалізації не народних, а приватних інтересів окремих осіб чи угруповань. Розмежування ж в умовах демократії політичних партій позбавляє їх відчуття політичної відповідальності, а необмежений демократичний індивідуалізм підриває в суспільстві основи дисципліни і правопорядку. Одним із прикладів такої «демократії» В.Липинський вважав Українську Народну Республіку.

Свого часу монархічні консервативні організації були зорганізовані як структури орденського типу (на подобу до Українського союзу хліборобів-демократів (УСХД) чи Братства українських класократів-монархістів В.Липинського). Свого роду клубом «традиціоналістів» були європейські «Фонтанкрім», «Товариство Гвідо фон Ліста», «Хучін унд Мунін» та ін. Тоді ж у 1920-х рр. виникли новітні ідеї «консервативної революції» 1920-х рр. (якравим представником її у ті часи був, зокрема, засновник «Червеного клубу», батько младоконсерваторів Мюллер ван Де Брук). Постає таке ідея «нації золотих комірців», тобто побудови країни на засадах ієрархічності та шанування традицій.

Європейські неоконсерватори критикують лібералів, які, на їхню думку, завдали суспільству великої шкоди, сподіваючись, що свобода ринкових відносин стане економічними, соціальними й політичними важелями розвитку. Наріжним каменем соціальної політики сучасні консерватори вважають заохочення особистих досягнень, ініціативи. Соціальний захист у державі повинен поширюватися лише на тих, хто не має змоги працювати. Неоконсервативна свідомість непримиренна до споживацтва. Кожен крок у бік соціальної справедливості сучасні консерватори розглядають як зрівнялівку, послаблення свободи. Коли громадянин сподівається, що держава мусить забезпечити йому комфортне існування, знімаючи чинники ризику, це протиприродно і небезпечно для держави. Адже суспільство розвивається за рахунок ініціативи й відповідальності. Природним, на їхню думку, є те, що в суспільстві існують слабкі (аутсайдери) і сильні особистості.

Помітне місце в конструкціях сучасних консерваторів посідають проблеми свободи, рівності, влади, держави, демократії. Більшість консерваторів вважає себе захисниками прав людини і головних принципів демократії. Не заперечуючи плюралістичну демократію, вони висловлюються за критичний підхід до неї, визнаючи взаємозв'язок між капіталізмом і демократією. Значна частина консерваторів ставить на перше місце суспільство, яке, на їхню думку, значно ширше від уряду, історично, етично й логічно вище за конкретного індивіда. У другій половині ХХ ст. традиційний консерватизм вступив у суперечність із тенденціями суспільного розвитку, що зумовило його трансформацію в неоконсерватизм.

Неоконсерватори наголошують, що суспільство – складна органічна цілісність, а його частини настільки взаємопов'язані, що зміна однієї з них підриває стабільність усього суспільства. У суспільно-політичній сфері не можна діяти за планом або згідно з соціальною теорією. Треба спиратися передусім на досвід. Суспільство вдосконалюється поступово за внутрішніми законами, закоріненими в минулому. Вирішальне значення, на думку сучасних консерваторів, мають звичаї, впадобання, традиції народу. Головним критерієм суспільного розвитку представники цього ідеологічного напрямку вважають зміну звичок, традицій і характеру людей. Сучасні консерватори наголошують, що розвиток суспільства мусить бути безпечним як для окремої людини, так і для всього суспільного організму. Важливого значення в удосконаленні суспільства сучасні консерватори надають моральному вдосконаленню людини.

Стабільність – головна умова утвердження істотної цінності орієнтації на людину. Звідси – необхідність протистояти згубному процесу визволення людини від інституціонального обґрунтованого порядку, істотна риса та державний авторитет. Встановлення такого порядку, коли, базуючись на лояльності громадян, вимагається захист державного суверенітету. Держава повинна бути сильною, здатною чітко відображати політичну волю людей. Важливою рисою є також принцип волі, спроможність здійснювати індивідуальну й суспільну ініціативу в межах правових норм. Влада не може бути підпорядкована якійсь функціональній меті соціальної справедливості, рівності, волі тощо.

Традиціоналістський консерватизм представлений патерналістським крилом в англійському торизмі та французькому голлізмі, німецькими правими консерваторами й частиною соціал-консерваторів Німеччини. Для прихильників цієї течії характерні більші, порівняно з новими правими, акценти на традиціях і релігії. Але якщо в Європі вони роблять ставку на християнство, то нові праві у США – на модерністські «електронні» церкви. Європейські нові праві взагалі відмовляються від іудейських і християнських традицій і виступають за відродження язичництва. А неоконсерватори є прихильниками ліберальних церков.

Тут доречно згадати й про В.Липинського, який вважав, що особливістю і позитивним елементом національного консерватизму була ідея політичної інтеграції як засобу творення незалежної національної держави. Нація для нього – це всі громадяни держави. Націоналізм В.Липинського зводиться до того, що українці відрізняються від інших народів лише своєю політичною інтеграцією. Інтегровани на ґрунті етнокультури і національної самосвідомості, вони повинні згуртувати всі народи в одне ціле. Поряд з цим важливою складовою його національного консерватизму можна вважати ставлення до ідеології, яку він виводить із народних традицій та звичаїв, зокрема з державного досвіду гетьмансько-козацьких часів, високої етичної культури хліборобської спільноти, вважаючи її рушійною силою національного відродження України.

Характеризуючи «демократію» В.Липинський зауважує, що державна влада в її умовах або ж потрапляє безпосередньо до рук «багатіїв-плутократів», або до рук найнятих ними політиків-професіоналів з-поміж інтелігенції. Внаслідок цього державна влада стає знаряддям реалізації не народних, а приватних

інтересів окремих осіб чи угруповань. Розмежування в умовах демократії політичних партій позбавляє їх відчуття політичної відповідальності, а необмежений демократичний індивідуалізм підриває в суспільстві основи дисципліни і правопорядку.

До держав «охлократичного» типу В.Липинський відносить революційні диктатури, фашизм, більшовизм та ін. Для цієї системи характерне зосередження політичної й духовної влади в одних руках. Під духовною владою він розуміє не лише церковну в її традиційному розумінні, а й ідеологічну в сучасному розумінні, коли глава держави є водночас пророком і непогіршим інтерпретатором офіційної ідеологічної доктрини. Особливістю «охлократії» є, на його думку, те, що вона в минулому складалася з кочівників, а в новітні часи – з декласованих елементів. За такою державною устроєю панівною стає монолітна військово-бюрократична ланка, яка легко маніпулює юрбою.

Найприйнятнішою для України В.Липинський вважає «клясократію» – форму державного устрою, яка відзначається рівновагою між владою і свободою, між силами консерватизму і прогресу. В основу такого устрою повинна бути покладена права, «законом обмежена і законом обмежувача» конституційна монархія. На чолі держави має бути монарх (гетьман), влада якого передається в спадок і є легітимною. Пропонуючи монархічний устрій, В.Липинський заперечує демократію як метод організації нації, але не заперечує її як свободу. У його монархічній системі громадяни наділені свободою економічною, культурною та політичною самодіяльністю, але ця свобода обмежена авторитетом сильної і стабільної влади [2].

Загалом ідеї В.Липинського не знайшли широкої підтримки. Однак багато його висновків щодо утвердження України як самостійної держави зберегли своє значення, викликаючи інтерес у сучасних політиків і політологів. Зокрема, непересічне значення мають думки про теорію еліт, які за оригінальністю можна поставити в один ряд з класичними визначеннями Г.Моски, В.Парето і Р.Міхельса. Неординарний політико-плюралістичний підхід В.Липинського і до питання про майбутній державний устрій України, поєднання в єдиному сплаві соціальної, політичної і релігійної толерантності щодо вирішення найважливіших суспільно-політичних проблем. Вартісним є і його теоретичне осмислення на національному ґрунті проблеми легітимності влади. На відміну від Д.Донцова, політику він розглядав не як засіб ідеологічного забезпечення влади, а як універсальний засіб, що сприяє вибору найоптимальніших методів здобуття та організації влади, досягненню суспільної злагоди, утворенню і збереженню окремої держави на українській землі, забезпеченню існування й розвитку української нації.

Зокрема В.Липинський твердив, що метою українських консерваторів є «виграти у смертельній боротьбі національних сил з інтернаціональним капіталом». Проте українцям слід перебороти свій «первородний гріх», який полягає в ідейному хаосі в політиці і браку організаційної дисципліни.

З цього приводу дивує небажання сучасних консервативних партій усвідомити доконані історичні закономірності розвитку національної Церкви в Україні і сьогоденні реалії. Йдеться про ставлення до Греко-Католицької Церкви, яку сповідує п'ята частина українців. Не слід забувати, що ця Церква – національна, має досить давні коріння в Україні, є невід'ємною частиною її духовного світу та ества. Хочеться нагадати, що консервативні політики в еміграції ще в середині ХХ ст. усвідомили важливість обох українських Церков для держави (УАПЦ – УГКЦ), що офіційно було заявлено, зокрема, Союзом гетьманців-державників на чолі з Гетьманом Данилом Скоропадським. Такі засади Гетьманського руху свідчать, що від часів існування Гетьманату 1918 р. на чолі з П.Скоропадським і протягом усього повоєнного часу провідники гетьманської ідеї залишилися щодо справ віри на сповідуваних ними консервативних позиціях: невід'єдність Церкви від держави, автокефальність УПЦ, традиціоналізм у визнанні провідної віри. Разом з тим відбулася еволюція до глибших і міцніших національно-державницьких позицій у церковному питанні: визнання провідною не лише православної, як за Гетьманату 1918 р., а й греко-католицької віри, підтримання ідеї їхнього воз'єднання в майбутньому та взаємопошани у сьогоденні як засіб і шлях об'єднання нації, соборності держави та інше. Консерватори стали у своїх поглядах більш орієнтованими не на політичну кон'юктуру, а на погляд віруючих (прагнення донести ідею воз'єднання УПЦ й УГКЦ до українського народу). Їхній підхід до Церкви став практичнішим – у розумінні того, що релігійний розкол розхитує не лише Церкву, а й українську громаду, прагнення поставити під державний контроль діяльність релігійних сект, узяти діючу участь у відродженні Церкви [3]. Відтак, нині є нагальна потреба враховувати досвід розвитку українського консерватизму, якого уже набула ця ідеологія за минулі часи (і не лише в релігійних питаннях).

Безумовно, будь-які консерватори завжди є патріотами та націоналістами. Неоконсерватизм в Україні поки що так і не сформувався на ідеологічно-теоретичній основі, а політиків-консерваторів, які б усвідомлювали глибинну суть та багатомірність консерватизму і націоналізму, а тим паче могли б виробити їх оновлену концепцію до потреб і викликів новітніх та прийдешніх української дійсності та загальносвітових перетворень – поки що немає.

Таким чином нові політичні умови, суспільний лад, новий соціально-демографічний стан країни та нова структурізація її населення, новітня форма економічних рухів, плінність духовності, глобалізаційні процеси та достеменно інший ритм життя і його зміни, що відбулися й відбуватимуться за нового століття, вимагають і новітнього розвитку, збагачення консерватизму. В тому числі й політичного. І саме над цими викликами мали б і мають замислюватися політики-консерватори та партійні ідеологи, власне, кожної політичної сили. Очевидно, що сучасному українському політичному консерватизму ще належить перейнятися як боротьбою за власну нішу у серцях, розумі та душах свого народу, так і проблемою власної еволюції.

Сьогодні неоконсерватизм в Україні як права політична ідеологія ще не посів своєї потенційної ніші. Він ще має самоорганізуватися і запропонувати свої ідеї українському народові.

Консерватори – завжди є націоналістами, але не кожний націоналіст є консерватором. І саме консерватизм посідає правий політичний фронт, на відміну, від деяких націоналістичних партій, які насправді, попри націоналістичну риторичку, є лівими партіями, позаяк сповідають цілком соціалістичний підхід щодо соціально-економічних поглядів. Консерватори виступають за приватну власність і вважають за основу економіки країни – саме приватну власність і потужний середній клас у всіх спектрах господарського життя держави.

В основі трактування консерваторами націоналізму лежить його визначення В.Липинським, який 1925 р. писав до С.Шемета: «Націоналізм буває двоякий: державотворчий і державоруйнуючий – такий, що сприяє державному життю нації і такий, що це життя роз'їдає. Прикладом першого може бути націоналізм англійський; другого – націоналізм польський, український. Перший є націоналізм територіальний, другий – націоналізм екстериторіальний і віросповідний. Перший називається патріотизмом, другий – шовінізмом. Коли Ви хочете, щоб була Українська Держава – Ви мусите бути патріотами, а не шовіністами. Шовінізм український, який є націоналізмом на моду лавочників (єврейське гасло «свій до свого») і на моду живучих від вітварів «національної ідеї інтелігентів», доведе політичну ідею України до загибелі, бо ані дійсні бакалейщики, ані до чогось здатні інтелігенти на Україні шовінізмом українським не захопляться.

Бути патріотом – це значить бажати всіма силами своєї душі створення людського, державного і політичного співжиття людей, що житимуть на Українській землі, а не мріяти про втоплення в Дніпрі більшість своїх же власних земляків. Бути патріотом – це значить шукати задоволення не в тім, «щоб бути українцем», а в тім, щоб було честю носити ім'я українця. Бути патріотом – це значить перш за все вимагати гарних і добрих учинків від себе, як від українця, а не перш за все ненавидіти інших тому, що вони «не українці». Врешті, бути патріотом, це значить, будучи українцем, виховувати в собі перш за все громадські, політичні, державотворчі прикмети: віру в Бога й послух його законам, тобто духовні вартості; далі вірність, твердість, сильновольність, дисципліну, пошану для своєї традиційної влади (монархізм), загалом кажучи, лицарськість – тобто політичні вартості. Натомість бути шовіністом – це значить прикривати свою духовну пустку (безрелігійність) і своє руйніцтво: отже, зрадливість, кар'єризм, здекласованість – фанатичними вигуками про «неньку Україну», про «рідну мову», про «ми – українці!», про клятих «москалів і ляхів» і т.п. Борони Вас Боже від такого роду «націоналізму», який може принести тільки те, що вже приніс: руїну України» [4, с. 745–746].

Сьогодні одна відома політична сила прагне монополізувати за собою своє бачення націоналізму і себе як єдиної правої сили. Цього не буде.

Консерватори мають докласти усіх зусиль аби зламати феодално-кланову, торалітарно-автократичну і охлократично-плутократичну владу в Україні. Крім того консерватори прагнуть здійснити консервативну революцію, яка має завданням зламати існуючу державно-бюрократичну та адміністративну модель держави.

Ми виступаємо за зміну адміністративно-територіального поділу України (поділу на етнографічно-історичні території – Краї) і за надання цим Краєм максимального самоуправління у господарській діяльності.

Сучасна модель української державності є нежиттєздатною, а існуючий режим – нелігитимним і злочинним [5;6]. Отже режим

має бути зметеним, а модель, що є прогнилою і застарілою, – має бути зруйнованою. Відтак слід побудувати нову державну модель на якісно нових засадах.

Консерватори виступають за скликання Національної Ради на термін 2 роки, першим завданням якої буде вироблення форми і структури держави.

Консерватори виступають за зміну виборчого законодавства, коли законодавчу ініціативу мають отримати не лише політичні партії, а й професійні об'єднання громадян та громадські організації. Таким чином класократичний принцип знищить принцип демократичний і встановить справжнє народовладдя. Ми за створення національних професійних і громадських рад із наданням їм законодавчої ініціативи та повноважень.

Ми за розпуск Верховної Ради України й створення двопалатного парламенту. Сойм – перша законодавча палата, до якої мають обиратися представники політичних партій; Народна Рада – друга законодавча палата, до якої мають обиратися представники професійних об'єднань громадян та громадських організацій. Крім того, кожних 2 роки має бути оновлення 1/3 частин законодавчого органу, що дасть можливість провадити оновлення політичних еліт. Крім того, одна особа має право бути обраною до законодавчого органу не більш як 2 терміни поспіль. Депутатська недоторканність скасовується, проте запроваджується імунітет за політичну діяльність. Аналогічний виборчий принцип застосовується й щодо краєвих соймів та рад. Виборці повинні отримати дієвий механізм відкликання депутата й голови держави (гетьмана).

Ми виступаємо за законодавчу заборону зміни персонального складу державного бюрократичного апарату (державних службовців) в залежності від зміни урядового чи законодавчого складу до рівня заступників міністра.

Для державних службовців усіх рангів мають бути встановлені іспити з української мови, історії та культури (в тому числі й для міністрів уряду). Депутатам парламенту, урядовцям та держслужбовцям забороняється робити будь-які прилюдні заяви, промови, виступи тощо не українською мовою. Реформувати бюрократичну систему на принципах особистої відповідальності з подальшим значним скороченням контролюючих органів.

Державною мовою в Україні є винятково українська мова. В паспортях громадян України має бути занесена графа про національну приналежність. Вища, середня й дошкільна освіта мають бути українізовані. Засоби широкого оповіщення (ЗМІ) мають користуватися державною мовою. Засоби зовнішнього оповіщення, назви продукції, вивіски тощо повинні бути українською мовою.

Ми усвідомлюємо загрози для української мови з боку домінуючих іноземних мов. Від безумовності української мови як єдиної державної та мови міжнародного спілкування в державі, обов'язкової для усього населення країни, до усвідомлення більш ширших загроз збереженню нашої мови, коли космополіти й чужинецькі заїди в шатах нинішньої влади не лише прагнуть штучно і силоміць загнати її у резервацію шляхом всебічного насадження московської мови, а й поступово роз'їдають дії глобалістичного світу й через безоглядне мавпування так званої європейськості, внаслідок чого наша мова піддається небаченій досі англізації й практично без опору здає англійській слово за словом, словосполучення за словосполученням, а подекуди вже й цілі смислові поняття, й відтак, борючись проти зовнішніх утисків російською з боку промосковських вітчизняних нуворішів, ми фактично без опору здаємо нашу мову англо-американській мовній окупації зсереди, тобто вичавлюємо модними англіканізмами та американізмами українську з української. Отже є загроза в тому, що нашу сьогоднішню українську наші онуки вже не розумітимуть, вважаючи свою англізовану – українською... Тому вимагаємо створення спеціального гуманітарного органу, складеного з фахівців з різних галузей життя, який би виробляв українські відповідники старих чи новітніх слів, що з'являються в інших мовах. Відповідно встановити юридичну відповідальність за порушення принципу чистоти мови та главенства української мови в державі.

Ми за збереження забезпечення права кожному українцеві одержати вищу освіту та зайняти керівну посаду, держава повинна турбуватися про ґрунтовну розбудову нашої системи народної освіти. Програми всіх навчальних закладів повинні бути приведені у відповідність до вимог практичного життя. З самого початку розвитку свідомості дитини, школа повинна цілеспрямовано виховувати в учнів розуміння ідеї держави. Ми вимагаємо, щоби особливо обдаровані діти бідних батьків, незважаючи на їхнє становище у суспільстві чи професію, отримували освіту (в т.ч. і в приватних навчальних закладах) за рахунок держави.

Ми маємо беззаперечно домогтися україноцентричності у питаннях духовності, мистецтва, історії тощо (не забуваючи й не виключаючи при цьому наявність сторонніх чинників). Провідними Церквами в Україні є УПЦ та УГКЦ. В Україні ма-

ють бути заборонені тоталітарні секти. Ми вимагаємо свободи всіх релігійних віросповідань в межах держави, поки вони не загрожують її існуванню та не виступають проти моральності та моральних почуттів української нації.

Зобов'язати державу забезпечувати і утримувати в системі освіти спосіб виключного і постійного формування національної свідомості та характеру неупередженим чином за світською системою (основи християнства викладаються факультативно і виключно традиційними українськими церквами (УПЦ і УГКЦ, які мають попередньо узгодити спосіб та теми викладання між собою за посередництва держави). Виховання у школах повинне мати такий характер, аби виховувати душі і тіла для захисту Батьківщини, проте таким чином, щоби не піддавати їх небезпеці, а натомість уможливити підвищення моральних і культурних якостей молоді.

Ми закликаємо українців одружуватися з українцями, або принаймні із людьми слов'янської чи європейської раси. Ми закликаємо українців надавати дітям українські національні імена й виховувати їх в національних традиціях та в любові до Бога і Батьківщини.

Українська держава має зжорсточити міграційне законодавство (громадянство України повинно надаватися неукраїнцям за національністю лише у виключних випадках). Нелегальні мігранти, затримані в Україні, мають залучатися до примусової праці, аби таким чином заробити кошти на своє переправлення на Батьківщину).

Ми виступаємо за запровадження жорстких покарань за псування навколишнього середовища, забруднення річок, вирубку лісів тощо.

Мусимо повернути й захистити природні багатства нашої землі народів й водночас стати на захист самої землі і права тих, хто її обробляє, володіти нею, не бути новим кріпаком у новоявлених феодалів–латифундистів, а стати власником своєї частки землі. Селянин має бути господарем на селі, а не жебраком й наймитом, що за копійки чи подачки жевріє без засобів для існування. Консерватори виступають за безштовтну передачу землі у приватну власність селян. Запровадження спеціального Державного земельного банку для надання довгострокових пільгових позик (під мінімальні відсотки) для купівлі реманенту та інших приладь та насіння для обробки землі. Для малих і середніх селян–землевласників на 5 років встановити податок у розмірі 5% річних, як і для об'єднань селян (сільськогосподарських кооперативів) тощо. Для великих землевласників – у 15%. Зобов'язати землевласників обробляти землі і запровадити санкції, відповідно до яких необроблювальні землі мають передаватися кооперативам селян.

Консерватори виступають за створення професійної армії, проте із обов'язковою військовою підготовкою у середній та вищій школі.

Мусимо йти до вирішення соціально–правових та фінансово–економічних питань, маємо вимагати соціальної справедливості й невідворотності покарання. Творити сталі умови для правового й найширшого розвитку та розквіту малого й середнього підприємництва в усіх галузях народного господарства. Задля цього потрібно буде визначально змінити форму вертикального та горизонтального існування державного організму на якісно інших ніж тепер принципах та засадах.

Вимагаємо податкової реформи й вироблення нового Податкового кодексу, де б податки мали диференційований характер, пільги для середнього бізнесу й тимчасові знижки для галузей, що потребують розвитку в Україні. Встановити прогресивний податок на капітал.

Консерватори вимагають скасування нетрудових доходів та знищення процентного рабства. Накласти верхню межу у позиках банківських відсотків.

Ми домагаємося на законодавчому рівні участі професійних громадських організацій, які є науково–технічно і морально вартісними, у технічній перевірці роботи менеджменту підприємств і комунальних служб.

Консерватори за встановлення мінімальної заробітної платні. Ми вимагаємо участі робітників у розподілі прибутків великих підприємств.

Ми прагнемо прийняти новий закон про страхування інвалідності та непрацездатності з причин похилого віку (каліцтва та пенсіонерів), встановити віковий ліміт залежно до витрат сил, що потребували ті чи інші види праці.

Однією з найбільших проблем сучасної України є суцільна корупція. Ми виступаємо за те, щоби всі можновладці – диктатори, лідери, прем'єри і їх найближче (сімейне і посадове) оточення – підпадали під категорію ПЕП (англ. PER – politically exposed person; іноді його перекладають як «політично уразлива персона»). Директор департаменту міжнародного права Міністерства закордонних справ Швейцарії В.Зельвегер подає таке визначення терміна ПЕП: «Людина, що займає керівну посаду, завдяки

чому у неї є можливість привласнювати великі грошові суми». Відтак, маються на увазі ті, хто має владу і перебуває на виду: глави держав і урядів, провідні політичні діячі, високопоставлені державні службовці, а також особи з їх сімейного і особистого оточення. У більш широкому сенсі йдеться не тільки про президентів, міністрів, суверенів, а й про їх найближче оточення. Завдяки своєму службовому становищу і впливу в суспільстві ПЕП, або «політично уразлива персона», піддається потенційному ризику бути залученою в корупційні дії, або ж їх організатором чи покривачем. В Україні ці персони не мають подібного визначення (навіть задекларованого не юридично), а натомість де–юре очолюють антикорупційні заходи, а отже (вірогідно) можуть стати й покривачами корупційних схем. Принагідно зауважу: за оцінками експертів Світового банку, щорічно в країнах, що розвиваються, і в країнах за перехідною економікою керівний апарат отримує у вигляді хабарів від 20 до 40 млрд. дол. США, що відповідає 20–40% коштів, які виділяються цим країнам як офіційна допомога.

Консерватори вимагають, аби законодавчо було зафіксовано такі прагнення та положення:

- криміналізувати корупційні діяння згідно Міжнародних конвенцій;
- запровадити виборність суддів та можливість їх дострокового відкликання;
- забезпечити однакове застосування всіма судами законів України;
- запровадити експертизу судових рішень на відповідність Конституції та законом;
- запровадити обов'язковий контроль судами за виконанням судових рішень;
- запровадити механізм дострокового відкликання громадами голів сільських, селищних та міських рад без згоди Верховної Ради України;
- запровадити реєстр корупціонерів, чия причетність до корупції встановлена рішенням суду.

31 жовтня 2003 р. Україною була прийнята Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC – UN Convention against Corruption) – багатосторонній міжнародно–правовий документ, який визначає природу корупції і пропонує низку заходів з протидії цьому явищу. Конвенція стала основою Ініціативи Стар (Stolen Asset Recovery (StAR) Initiative), з якою виступили у вересні 2007 р. Світовий банк і Управління ООН з боротьби з наркотиками і злочинністю (ЮНОДК). Мета STAR – ініціювати повернення викрадених активів, заохочувати і сприяти систематичному і своєчасному поверненню активів, які є доходами від корупції, а також удосконалювати заходи щодо забезпечення повернення викрадених активів. Вважаю, що подібні визначення слід запровадити й в Україні.

З огляду на міжнародний досвід (напр. подібно до чотирьох глав розділу 18 Зводу Законів США), варто додати й ознаки корупційних дій, як то:

- 1) «Хабарництво, нечесні доходи і зловживання своїм положенням публічними посадовцями»;
- 2) «Посадовці і службовці по найму»;
- 3) «Здирство і погрози»;
- 4) «Вибори і політична діяльність».

Кримінальному переслідуванню за хабарництво мали б піддаватися не тільки ті, хто одержує хабарі, але і ті, хто їх дає. Зокрема детально вказати, які категорії посадовців розуміються під особами, що одержують хабарі.

Відповідальності за дачу хабара має підлягати всякий, хто дає, пропонує, обіцяє що–небудь цінне публічному посадовцю або кандидату на цю посаду з протиправною метою. Важливо, щоб покаранню за хабарництво разом з нині функціонуючим підлягав як колишній, так і майбутній службовець.

З огляду на рівень та обсяг корупції в Україні, вважаю за доцільним звернутися й до досвіду Італії й запровадити термін «мафіозне угруповання». Виходячи з українських реалій під таке угруповання можуть потрапити й відомі українські політичні партії, які створені і діють за принципом піраміди, або ж партій–корпорацій тощо. З огляду на це антикорупційна діяльність влади має бути відкритою для політичних партій, об'єднань громадян, засобів масової інформації. Усе це надає можливість для участі в антикорупційній роботі інститутам соціального контролю. Слід визначити конкретні ознаки, які притаманні мафіозним угрупованням, зокрема:

- залякування та підкорення силою інших людей, нав'язування їм «закону мовчання» та кругової поруки з метою вчинення кримінальних злочинів;
- встановлення прямого або непрямого правління і контролю за різного роду економічною діяльністю;
- отримання незаконних прибутків та незаконних пріоритетів в такій діяльності для себе та інших осіб;

– протистояння вільного волевиявлення при голосуванні;
– встановлення жорстких покарань за фінансування легальної економічної діяльності за рахунок коштів, здобутих злочинним шляхом, в тому числі прибутку від легалізації «брудних грошей».

При цьому варто зазначити, що боротьба владних структур із корупцією має відбуватися під контролем громадськості та органів представницького народоладдя. Однією з форм такого контролю є заслуховування звітів МВС у парламенті два рази на рік.

Ми – за незалежний суд і прокуратуру, які були б підконтрольні громадським організаціям, а порушення законодавства чи професійної етики каралося б в'язницею. Варто запровадити досвід, коли дві третини членів Вищої Ради Суддів (досвід Італії) обираються судьями, і одна третина – політичними партіями. Крім того, адміністративні комісії мають статус судів, а Конституція передбачає адміністративне провадження з деяких кримінальних справ. Дієвим антикорупційним механізмом слід визнати також те, що судді, прокурори і слідчі вважаються членами однієї професії і регулярно міняються ролями. Кожна прокуратура є автономною. Кожний прокурор має такі ж гарантії незалежності, як і судді.

Важливим в антикорупційних заходах є так звана «культура прозорості», яку також варто адаптувати до українських умов. Зокрема запровадити систему контролю за розглядом заяв громадян чиновниками міської адміністрації. Така програма є показником реалізованої політичної волі на боротьбу з корупцією. Вільний доступ до інформації про стан речей виключає необхідність особистих контактів з урядовцями або пропозиції їм хабарів з метою прискорити завершення процесу ухвалення рішення. Таким чином, ця програма шляхом виключення особистого спілкування урядовців і громадян, як необхідної умови існування корупції, виконує основну свою задачу – попередження корупційних діянь і відновлення довіри громадян до міської адміністрації.

Ми прагнемо децентралізувати і спростити діяльність служб на користь виробників енергії, казначейства й обслуговуючих служб. Ми за націоналізацію усіх об'єктів з виробництва зброї та торгівлі зброєю, а також підприємств та галузей стратегічного значення, що впливають і забезпечують національну безпеку.

Консерватори усвідомлюють її майбутні виклики новітніх часів й тому розуміємо, що настане пора, коли часу буде менше, ніж ми думаємо. Світові загрози вже сьогодні попереджають людство про майбутні труднощі. Ми не можемо дозволити собі апатії. Проблема не є однією, їх комплекс. Брак чистої води є однією з найактуальніших. Вода є дорожчою, ніж нафта.

Ми маємо бути готові вистояти й перед загрозою глобального економічно-продуктового колапсу, до якого держава має готуватися, аби вижити і бути готовою до світових криз і викликів. В досить скорому майбутньому на нас чекатимуть світова економічна нестабільність, брак нафти і доступної енергії, перенаселення планети і міграція тощо. З року в рік ресурсів буде менше, а відтак слід розвивати власні ресурси, хоч і така економіка не дає швидких прибутків, потрібна локалізація економіки і сільськогосподарства (усе слід намагатися виробляти тут). Варто переписати норми законів у фінансовій практиці. Ми маємо готуватися й катаклізмів, як природних, так і внаслідок терористичних нападів. Саме тому однією з норм військової підготовки в навчальних закладах має бути навчання навичкам поведінки і взаємодопомоги під час терористичних атак або природних негараздів. Усі ці та інші загрози, якщо держава заздалегідь не готуватиметься до них, як правило, спричинять соціальну нестабільність, поставлять під загрозу цілісність країни, культури, нації.

Крім того, людству загрожує занепад духовності. Армія загублених душ є народжувальниками брехні та омани, харизмати і ненависники, спокусники та лжепророки, грошлюбці та сектанти, раціоналісти та владолюбці, гедоністи та церковники, що потонули у розкошах і перелюбі, що Церкву Христову перетворили на торжище, усі вони є падлом людським, що ширить сморід гріха, та є бранцями до армії сатани. Що наближають кінець. Ми мусимо не допустити приходу великого ошуканця. Бо прийде лжезамирювач і лжеоб'єднувач, що встановлюватиме видиму стабільність, а за ним – лжепророк із псевдодивами, і роздаватимуть добробут і хабарі за владу свою, а нестимуть ненависть, нетерпимість, авторитаризм і терор. Готуймося, бо прийде червона смерть (війни й сутички) і біла смерть (хвороби і пошесті), і ще два вершника, що нестимуть наш крах, що нестимуть падіння сільської зирки. І які кляпоти нашого народу матимуть можливість вижити у світовій битві й кінці цивілізацій? І на чиєму боці? Хто зможе знову зібрати наш народ у єдине, чи в силі буде він вижити й зберегти саму країну. І чи буде з кого цей народ збирати, і чи буде з кого та з чого відроджувати країну та державу, на яких основах вона поставатиме?

Історія довела, а сучасність підтвердила те, що успішна державотворча нація мусить мати: лицарів політики (свідомий сво-

єї відповідальності й освічений національний Провід), лицарів віри (ширу національну Церкву), лицарів-воїнів (міцне національне Військо), лицарів праці (успішні національні трудові, грошові та наукові верстви) та лицарів пам'яті (хранителів національних спадщини предків та надбань минулого). Усіх їх має взаємооб'єднувати та взаємопов'язувати триєдність спільної мети: велич держави, добробут народу й окремішність крові. Ми мусимо зберігати старі цінності, плекати минулі скарби і, спираючись на них, творити нові закони, оновлені чесноти та новітню життєздатну і чисту націю.

Відтак наш обов'язок, а надто в умовах викликів сьогодення, опанувати усіма тими державотворчими джерелами, аби досягти і забезпечити нащадкам цих три складових існування нашого величного народу на нашій споконвічній Батьківщині та у нових заселених ним землях.

Звитяга не є одноликою, переможна боротьба неможлива у замкненні лише на одному фронті, політична діяльність безплідна в односторонній скрутості засобів, напрямів та дій. Наш чин має бути багатограним і всеохоплюючим, як і поступ державотворця. Тож нині політична партія не має дозволити собі замкнутися лише у лицарсько-орденському панцирі, як і не повинна перетворитися на суто політичний, нехай і націоналістичний, гурток партійного типу. Час вимагає змін, нова доба вимагає від нас еволюції, політичне і соціально-економічне становище в країні – виважених, але рішучих дій, нація потребує захисту і згуртованості, а державність – порятунку. Тому ми не лише зобов'язані, але й мусимо діяти у всіх вищевказаних напрямках та сферах.

Починаючи від захисту належних нам прав бути єдиним домінуючим народом у власній державі й вибираючи у себе тих, хто щиро прагне долучитися до нього і стати часткою його, кінчаючи забезпеченням незворотності націоналістичного розвитку держави і новітньої традиціоналістської (неоконсервативної) сталості суспільства. Наша віра, наші традиції, мова, расова спорідненість та наша готовність передбачити імовірні труднощі й підготуватися до їх поборення, і в умінні пронести наші цінності крізь них, визначають наше майбутнє – як окремої людини, так і цілого соборного народу.

Консерватори уже тепер повинні виходити за рамки гурткового існування чи дії за принципом закритих клубів або організації орденського типу й активно включитися у політичні процеси. Ми маємо створити спільний прайм-фронт і об'єднатися у спільну координаційну громадсько-політичну Консервативну Національну Лігу й не поборювати одне одного, а поширювати традиціоналістичні цінності та нести консервативну ідеологію до людей. Нашим завданням є створення правої консервативної партії, яка займе свою нішу в вітчизняному політикумі й, вірну, займе належне місце у серцях українців. Досить скиглити й вишукувати зовнішніх ворогів. Ніхто не збуде нам державу окрім самих нас. Ніхто не зробить її дійсно українською окрім самих нас. Ніхто не покращить наше життя й не захистить націю на нашій споконвічній землі, окрім нас самих.

Відтак коли ми кажемо: Слава нації! Мусимо відповісти: Українській нації! Слава державі! – Українській Державі! Слава Україні і смерть ворогам!

Список використаних джерел

1. Гай-Нижник П. Ідеологія сучасних українських консервативних політичних партій (з огляду на програмові засади УНКП та УКП) // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – К., 2011. – Вип.3 (53). – С.94–115.
2. Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії. – Т.6. – Кн.1. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. – Київ; Філадельфія, 1995.
3. Гай-Нижник П. Позиція Гетьманського руху після Другої світової війни щодо становища Церкви в майбутній Українській Державі // Друга міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації»: Збірник доповідей: 18–20 червня 2008 р., м.Львів. – Львів: Поліграфічний центр Видавництва Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – С.274–281.
4. Лист В.Липинського до Богдана Шемета, писаний у Райхенау 12 грудня 1925 р. у відповідь на поставлене питання. Цитується за Малою енциклопедією етнодержавознавства (К.: Довіра; Генеза, 1996).
5. Гай-Нижник П. Потворна сутність української влади, або в яку «державу» прагнуть загнати один з європейських народів // Час і Події (Чикаго, США). – 2012. – 21 березня. – №12.
6. Гай-Нижник П. Влада продукує спротив. Народ не хоче, щоб ним керували по-старому, тоді як самі еліти живуть по-новому // День. – 2012. – №90. – 29 травня. – С.5.

* * *